

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 21 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), Andžej Maciejewski ir Algirdo Taminsko,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovės **Alfonso Jokūbaičio firmos „Vorupė“** kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 28 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Alfonso Jokūbaičio firmos „Vorupė“ ieškinį atsakovui V. B. dėl skolos ir palūkanų priteisimo ir atsakovo V. B. priešieškinių ieškovei Alfonso Jokūbaičio firmai „Vorupė“ dėl paslaugų sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia ir tarpusavio įsipareigojimų įskaitymo bei būsimų išlaidų atlyginimo priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių rangos šalių teises ir pareigas, užsakovo, pripažinto vartotoju, teisių gynimą pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.665 straipsnio 1 dalį ir 6.678 straipsnį, kai ieškovas (rangovas) reiškia reikalavimą sumokėti už atliktus darbus, o atsakovas (užsakovas) nesutinka su mokėtina suma, remdamasis netinkama atliktų darbų kokybe, ir prašo priteisti būsimų išlaidų trūkumams pašalinti atlyginimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovo 3073,40 Eur skolos, 110,64 Eur delspinigių, 5 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad atsakovas kreipėsi dėl tvenkinio pagilavimo, juodžemio nukasimo ir krūmų bei kelmų šalinimo darbų. 2019 m. liepos 25 d. paslaugų teikimo sutartimi Nr. 1 ieškovė išnuomojo atsakovui buldozerį „Komatsu 61EX“ ir ekskavatorių „Komatsu LS PC 210“. Buvo sutartas valandinis atlygis už technikos naudojimą, t. y. 60 Eur už vieną dirbtą valandą be PVM, ir mokestis už technikos atvežimą iš kito objekto po 100 Eur už kiekvieną priemonę. Nors darbus atliko ieškovės darbuotojas, darbams vadovavo atsakovas. Darbai prasidėjo 2019 m. liepos 25 d. ir turėjo tęstis pagal poreikį, iki bus atlikti. 2019 m. liepos 29 d. atsakovas paskambino ir pasakė, kad tvenkinys kasamas netinkamai, daromi per statūs krantai, darbas atliekamas netinkamai, o įspėjus ieškovės darbuotoją dėl daromo broko, darbas buvo nutrauktas visiškai ir technika nebedirbo. Ieškovės atstovas nuvyko į vietą ir pamatė, jog atsakovo pretenzijos be jokio pagrindo, tvenkinio slaitai nėra statūs, atstumas nuo jų iki elektros stulpo taip pat atitinka visus reikalavimus. Atsakovas pats sustabdė darbus ir atsisako sumokėti 2340 Eur, t. y. už 39 valandų technikos panaudojimą ir už technikos prastovą bei 200 Eur už transporto priemonių atvežimą į objektą.
4. Atsakovas atsiliepimu į ieškinį prašė netenkinti ieškinio, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsakovas, be kita ko, nurodė, kad ieškovės pateikti duomenys dėl faktiškai atliktų darbų laiko ir kainos neatitinka tikrovės. Realus atliktų darbų laikas yra 28 val., o ne 39 val., kaip nurodė ieškovė, nes ieškovė nepagrįstai į mokėtiną sumą įskaičiavo 660 Eur be PVM už 11 val. prastovą ir 200 Eur be PVM už technikos pervežimą. Sutartimi buvo susitarta, kad mokama tik už atliktus darbus, dėl mokėjimo už prastovą ir technikos pervežimą nebuvo susitarta. Ieškovė dalį darbų atliko tinkamai, tačiau dalį – netinkamai ir nekokybiškai. Ieškovė nepašalino trūkumų ir jų nesutinka pašalinti savo sąskaita ir jėgomis, todėl atsakovas nurodė, kad su priešieškiniu kreipsis į teismą ir reikalaus atlyginti išlaidas, reikalingas netinkamai atliktų darbų trūkumams pašalinti.
5. Atsakovas priešieškiniu prašė: 1) pripažinti negaliojančia 2019 m. liepos 25 d. paslaugų sutarties 2.4 punkto sąlygą, ribojančią ieškovės atsakomybę iki 25 proc., 2) priteisti 3556,62 Eur būsimų išlaidų, reikalingų ieškovės padarytiems trūkumams pašalinti, atlyginimą, atlikus tarpusavio įsipareigojimų įskaitymą, taip pat priteisti 6 proc. dydžio procesines palūkanas, skaičiuojant nuo teismo priteistos sumos nuo priešieškinių pateikimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
6. Atsakovas nurodė, kad su ieškove sudarė ne paslaugų teikimo, o rangos sutartį, darbai buvo atliekami atsakovui, kaip fiziniam asmeniui, asmeniniams ir šeimos poreikiams tenkinti, todėl ginčas turi būti sprendžiamas pagal rangos ir vartojimo rangos teisinius santykius reglamentuojančias normas.
7. Atsakovo teigimu, ieškovė netinkamai ir nekokybiškai atliko tvenkinio gilavimo ir nušlaitavimo darbus, tačiau ieškovė atsisakė juos ištaisyti. Tuo pagrindu pagal sutarties 2.4 punktą ieškovės prašoma priteisti suma mažintina 25 proc. Tačiau, atsakovo teigimu, ši sutarties 2.4 punkto nuostata yra nesąžininga jo, kaip vartotojo, t. y. silpnesnės šalies, atžvilgiu, todėl teismas turėtų tokią sąlygą pripažinti nesąžininga ir panaikinti. Be to, ši sąlyga prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms.
8. Atsakovas nurodė, kad ieškovė atsisako pašalinti darbų trūkumus, todėl atsakovas turi teisę pasinaudoti vienu iš CK 6.665 straipsnio 1 dalyje nustatytų teisių gynbos būdų. Taigi atsakovas prašo ieškovės atlyginti išlaidas, reikalingas netinkamai atliktų darbų trūkumams pašalinti.

Atsakovas sutiko, kad ieškovė tinkamai atliko dalį darbų (pašalino kelmus nuo šlaitų, nukasė augalinį sluoksnį), ir už juos atsakovas sutinka sumokėti 943 Eur (už 13 val.). Tačiau ši suma turėtų būti įskaityta į būsimų išlaidų darbų trūkumams pašalinti atlyginimą (4500 Eur pagal kitos rangovės UAB „Kaslika“ komercinį pasiūlymą) ir atitinkamai iš ieškovės atsakovui turi būti priteisiama 3556,62 Eur būsimų išlaidų, reikalingų trūkumams pašalinti, atlyginimo (4500 Eur – 943 Eur).

II. Pirmosios, apeliacinės instancijos teismų ir kasacinio teismo procesinių sprendimų esmė

9. Šiaulių apylinkės teismas 2021 m. birželio 17 d. sprendimu atsakovo priešieškinį atmetė, o ieškovės ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei iš atsakovo 2340 Eur skolą už išnuomotą techniką, 200 Eur už technikos pervežimą, 5 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo dienos; kitą ieškinio dalį atmetė.
10. Teismas nurodė, kad ieškovės atsakovui išnuomotą buldozerį „Komatsu 61EX“ ir ekskavatorių „Komatsu LS PC 210“ vairavo ir jų techninę priežiūrą vykdė ieškovės darbuotojas, taigi ieškovės ir atsakovo susitarimas turi sutarties, įtvirtintos CK 6.512–6.521 straipsniuose, elementų. Ieškovė, kaip nuomotoja, perdavė atsakovui, kaip nuomininkui, transporto priemones, kartu suteikdama ir vairavimo bei techninės priežiūros paslaugas, t. y. savo, kaip nuomotojos, pareigas įvykdė tinkamai. Vien ta aplinkybė, kad pasitelkus nuomotą turtą buvo kasama, stumiama, raunama, formuojami šlaitai, teismo vertinimu, nesudarė pagrindo spręsti, jog šalis siejo rangos teisiniai santykiai. Taigi, ieškovės darbuotojas, fiziškai valdydamas buldozerį „Komatsu 61EX“ ir ekskavatorių „Komatsu LC PC 210“, vykdė atsakovo nurodymus, o pagal tokią sutartį ieškovė, kaip nuomotoja, neatsako už darbų, kuriuos pagal atsakovo nurodymus vykdė jos darbuotojas su atsakovo išsinuomota technika, tinkamumą, nes atsakovas pagal tokią sutartį veikia savo rizika (CK 6.515 straipsnio 3 dalis).
11. Teismas nustatė, kad sutarties 2.1 punkto nuostata, įtvirtinanti nuomos mokestį – po 60 Eur be PVM už buldozerio ir ekskavatoriaus dirbtą valandą, atitinka nuomos sutarties prasmę bei esmę.
12. Teismas pažymėjo, kad pagal šalių sudarytą 2019 m. liepos 25 d. sutartį matyti, jog šalys nesusitarė dėl tam tikro darbų rezultato sukūrimo ar pasiekimo bei jo, kaip atskiro objekto, ar tam tikros jo dalies perdavimo kitai šaliai, todėl, priešingai nei nurodo atsakovas, ieškovė su atsakovu nesudarė rangos sutarties. Sutartyje nėra jokių duomenų, kad šalys susitarė sukurti kokį nors konkretų materialų rezultatą. Tai, kad 2019 m. liepos 25 d. sutartis yra nuomos sutartis, įrodo ir jos 1.3 punkto nuostata: „Šia Sutartimi numatytų paslaugų suteikimo data: 2019 m. liepos 25 d. iki pagal poreikį.“ Šia sutartine nuostata šalys įtvirtina ieškovės turto nuomos terminą, todėl, įvertinęs byloje surinktus įrodymus, teismas padarė išvadą, jog atsakovas, neatsiskaitydamas su ieškove, pažeidė tiek sutarties sąlygas, tiek ieškovės, kaip sutarties šalies, teises.
13. Teismas nusprendė, jog ieškovė jokių neteisėtų veiksmų neatliko, o atsakovas neįrodė nei žalos fakto, dydžio, nei priežastinio ryšio tarp ieškovės tariamai neteisėtų veiksmų, todėl atsakovo priešieškinį atmetė.
14. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnaginėjusi bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2021 m. spalio 20 d. nutartimi Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. birželio 17 d. sprendimą paliko nepakeistą.
15. Teisėjų kolegija, įvertinusi šalių sudarytos sutarties turinį, sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad šalių sutartas atlyginimas už darbą – po 60 Eur už technikos dirbtą valandą be PVM (sutarties 2.1 punktas) – atitinka nuomos sutarties prasmę (CK 6.512–6.521 straipsniai) bei esmę. Ieškovė, kaip nuomotoja, perdavė atsakovui, kaip nuomininkui, pirmiau minėtą turtą, kartu suteikdama ir vairavimo bei techninės priežiūros paslaugas. Atsakovas siekė iš ieškovės išsinuomoti buldozerį ir ekskavatorių, kurie būtų skirti augaliniam gruntui kasti ir sustumti į krūvas, stambiems kelmams nuo tvenkinio šlaitų išrauti, tvenkiniui pagilinti, šlaitams suformuoti, ir šį turtą ieškovė atsakovui išnuomojo. Pagal CK 6.515 straipsnio 3 dalį asmenys, vairuojantys transporto priemonę, yra nuomotojo darbuotojai. Jie vykdė su transporto priemonės technine priežiūra susijusius nuomotojo nurodymus ir su transporto priemonės naudojimu susijusius nuomininko reikalavimus. Taigi ieškovės darbuotojas, fiziškai valdydamas buldozerį ir ekskavatorių, vykdė atsakovo nurodymus, o pagal tokią sutartį ieškovė, kaip nuomotoja, neatsako už darbų, kuriuos pagal atsakovo nurodymus vykdė jos darbuotojas su atsakovo išsinuomota technika, tinkamumą, nes atsakovas pagal tokią sutartį, kolegijos vertinimu, veikia savo rizika. Šalių sutartas atlyginimas nėra siejamas su konkrečiu rangos sutarties rezultatu, t. y. kad šalys nesusitarė dėl konkrečių darbų rezultato sukūrimo ar pasiekimo ir jo, kaip atskiro objekto, ar tam tikros jo dalies perdavimo kitai šaliai. Teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo vertinimui, jog 2019 m. liepos 25 d. sutarties 1.3 punkto nuostata „Šia Sutartimi numatytų paslaugų suteikimo data: 2019 m. liepos 25 d. iki pagal poreikį“ įrodo, jog sutartis yra nuomos sutartis. Sutarties formuluotė „pagal poreikį“ niekaip negali būti siejama su galutiniu rezultatu, nes joje nėra apibrėžta, kad, naudojantis ieškovės technika „pagal poreikį“, būtinai turi būti sukurtas tam tikras rezultatas.
16. Teisėjų kolegija nurodė, kad statybos darbai skirstomi į bendruosius (žemės darbai, statybinių konstrukcijų statybos ir montavimo darbai) ir specialiuosius (kiti statybos darbai). Tačiau teismas vertino, kad tai tik tokie darbai, kurie susiję su statinių statyba (pvz., žemės kasimas pamatams padėti). Tokią išvadą suponuoja Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 90 dalyje išdėstyta teisės normos formuluotė, kad „žemės darbai, statybinių konstrukcijų statybos ir montavimo darbai“, t. y. nuo ko statinių statyba ir prasideda. Šalių sudarytoje sutartyje taip pat nebuvo aptarta, kiek tvenkinys turi būti pagilintas ir kaip turi būti formuojami tvenkinio krantai, t. y. šalys net neapitarė galutinio rezultato, kuris turėjo būti sukurtas.
17. Teismas, konstatavęs, kad tarp šalių susiklostė ne rangos, o technikos nuomos su vairavimo ir technikos priežiūros paslaugomis teisiniai santykiai, atsakovo argumentus dėl atliktų darbų kokybės ir tariamos žalos vertino kaip nesusijusius su šios bylos nagrinėjamu dalyku.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnaginėjusi bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2022 m. gegužės 26 d. nutartimi panaikino Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. spalio 20 d. nutartį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.
19. Kasacinis teismas konstatavo, kad šalių sudaryta paslaugų teikimo sutartis laikytina mišriąja sutartimi, kuri turi kelių atskirų sutarčių rūšių elementų: tiek rangos sutarties, tiek ir transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutarties požymių. Šalių susitarime rangos sutarties elementai yra svarbūs ir išlaikę esminius, vyraujančius požymius. Taigi, šalių sudarytoje sutartyje tarpusavyje susietas skirtingų sutartinės prigimties prievolių (rangos ir nuomos) vykdymas, dėl to jai turi būti taikomos atskirų rūšių sutartis reglamentuojančios normos, jeigu ko kita nenustato šalių susitarimas arba tai neprieštarauja pačios sutarties esmei (CK 6.156 straipsnio 3 dalis).
20. Teisėjų kolegija nurodė, kad, ieškovei aiškiai sutartyje nenurodžius ir kitais įrodymais nepagrindus, jog už transporto priemonių atvežimą į atsakovo objektą buvo sutartas taikyti mokestis, darytina išvada, kad bylą nagrinėję teismai nepagrįstai iš atsakovo priteisė 200 Eur skolą už technikos pervežimą.
21. Remdamasis objektyviuoju sutarčių aiškinimo metodu, kasacinis teismas nurodė, kad sutarties 2.1 punkto nuostata šalys susitarė dėl mokėjimo už išnuomos technikos faktinį naudojimą, todėl šia sutarties nuostata ieškovė negalėjo remtis siekdama, jog atsakovas sumokėtų jai už ekskavatoriaus prastovą 2019 m. liepos 30–31 d., t. y. 660 Eur.
22. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, ieškovei byloje pareiškus reikalavimą sumokėti už jos atliktus darbus, atsakovas, nesutikdamas su mokėtina suma, turėjo teisę, atskirtimuose remdamasis netinkama atliktų darbų kokybe, prašyti atmesti ieškovės reikalavimą ir prašyti taikyti vieną iš CK 6.665 straipsnio 1 dalyje nustatytų gynimosi būdų, jeigu sutartis nenustato ko kita, o bylą nagrinėję teismai turėjo vertinti atsakovo

atsikirtimuose ir priešiškinėje nurodytas aplinkybės dėl ieškovės nekokybiškai atliktų darbų ir spręsti dėl ieškinio bei priešiškinio pagrįstumo.

23. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimu panaikino Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. birželio 17 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė, priešiškinį tenkino iš dalies – priteisė iš ieškovės atsakovui 3556,62 Eur būsimų išlaidų, reikalingų trūkumams pašalinti, atlyginimo ir 6 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos nuo priešiškinio pateikimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, kitą priešiškinio dalį atmetė, paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
24. Teisėjų kolegija nustatė tokias faktines aplinkybes:
- 24.1. 2019 m. liepos 29 d. ieškovė ir atsakovas sudarė paslaugų teikimo sutartį Nr. 1.
- 24.1.1. Pagal sutarties 1.1 punktą, ieškovė įsipareigojo kasti augalinį gruntą buldozeriu ir sustumti į krūvas pagal užsakovo (atsakovo) nurodymą, taip pat ekskavatoriumi išrauti nuo tvenkinio šlaitų stambius kelmus, pagilinti tvenkinį, nušlaituoti šlaitus pagal iš anksto su užsakovu suderintą grafiką.
- 24.1.2. Sutarties 1.3 punkte nustatyta, kad paslaugos suteikiamos nuo 2019 m. liepos 25 d. iki pagal poreikį.
- 24.1.3. Sutarties 2.1 punkte įtvirtinta paslaugų kaina – po 60 Eur be PVM už vieną buldozerio ir ekskavatoriaus dirbtą valandą. Atsiskaitymas nustatytas per 5 kalendorines dienas atlikus darbus (2.2 punktas).
- 24.1.4. Sutarties 3.1 punktu užsakovas įsipareigojo paslaugų suteikimą patvirtinti darbų perdavimo–priėmimo aktu. Vykdytoja taip pat įsipareigojo per vieną darbo dieną po darbų perdavimo–priėmimo akto patvirtinimo išrašyti ir pateikti užsakovui PVM sąskaitą faktūrą (pagal patikslintas ir suderintas faktines išlaidas) (3.2 punktas).
- 24.1.5. Pagal sutarties 2.4 punktą, tuo atveju, jeigu vykdytoja neįvykdo savo įsipareigojimų ar juos įvykdo pagal šią sutartį, paslaugų kaina gali būti sumažinta iki 25 proc. Tokiu atveju užsakovas motyvuotai nurodo atlikto darbo trūkumus (2.4 punktas) (*sutarties tekstas pažodžiui*).
- 24.2. Ieškovė atliktų darbų perdavimo–priėmimo akto atsakovui nepateikė.
- 24.3. 2019 m. liepos 30 d. atsakovas, nuvykęs į objektą, pastebėjo, kad tvenkinys buvo padidintas, jis priartėjo prie elektros stulpų, sukeldamas pavojų, kad šalia esantys elektros stulpai gali nuslinkti kartu su šlaitu, nes šlaitai padaryti per statūs.
- 24.4. 2019 m. rugpjūčio 2 d. techninės priežiūros vadovas inžinierius S. N., atsakovo iniciatyva atlikęs apžiūrą vietoje, defektų akte konstatavo, kad darbai buvo pradėti vykdyti netinkamai, tvenkinys padidintas, šlaitai statūs, gruntas jau pradėjęs slinkti. Defektų akte nurodyta, kad turi būti atkurtas nukastas ir nustuntas augalinis sluoksnis, tvenkinio dydis, buvę šlaitai ir nuolydžiai, kad nuolydis būtų ne didesnis nei 1:2. Defektų aktą pasirašė S. N. ir atsakovas.
- 24.5. 2019 m. rugpjūčio 15 d. atsakovas ieškovei išsiuntė pranešimą apie 2019 m. rugpjūčio 20 d. 10 val. organizuojamą atliktų darbų apžiūrą ir defektų nustatymą.
- 24.6. 2019 m. rugpjūčio 20 d. ieškovė dėl defektų nustatymo neatvyko, defektų aktas surašytas nedalyvaujant ieškovei, juo konstatuota, kad darbai atlikti netinkamai, tvenkinys padidintas, šlaitai per statūs, todėl reikia juos atkurti, pagilinti tvenkinį, kasant tik tvenkinio dugną ir nušlaituojant į centrą (*pastaba – byloje defektų akto data yra 2019 m. rugpjūčio 2 d., o ne 20 d., kaip nurodė teismas*).
- 24.7. 2019 m. rugpjūčio 19 d. antstolio R. K. faktinių aplinkybių konstatavimo protokolu ieškovės atlikti darbai užfiksuoti fonuotruose; protokole konstatuota, kad sklype, kur yra kūdra, buvo atliekami žemės darbai, t. y. nukasta dalis viršutinio žemės sluoksnio, gilinta kūdra ir suformuoti šlaitai. Kūdras šlaitai suformuoti stačiai. Vienas iš kūdros kraštų yra netoli sklype esančio elektros linijos stulpo už 2 metrų 80 centimetrų.
- 24.8. Atsakovo į bylą pateiktame rangovės UAB „Kaslita“ komerciniame pasiūlyme nurodyta, kad slenkantiems ginčo tvenkinio šlaitams pašalinti reikia atlikti 4500 Eur vertės darbus.
- 24.9. Ieškovė ieškiniu prašo priteisti 3073,40 Eur skolą (200 Eur be PVM – už transporto priemonių atvežimą į objektą; 2340 Eur be PVM – už 39 val. technikos panaudojimą, tarp jų ir 11 val. technikos prastovą).
- 24.10. Atsakovas pripažįsta, kad ieškovė tinkamai atliko kelmų nuo šlaitų pašalinimo, augalinio sluoksnio nukasimo darbus, jų vertę pagal dirbtas valandas yra 943,38 Eur su PVM (13 val. x 60 Eur be PVM = 780 Eur be PVM). Kitus ieškovės atliktus darbus atsakovas vertino kaip nekokybiškus. Ieškovei atsisakius ištaisyti trūkumus, atsakovas priešiškiniumi prašo, atlikus priešpriešinių prievolių įskaitymą (943,380 Eur – 4500 Eur = 3556,62 Eur), priteisti 3556,62 Eur būsimų išlaidų, reikalingų ieškovės padarytiems trūkumams pašalinti, atlyginimą, šių išlaidų dydį atsakovas grindė į bylą pateiktu UAB „Kaslita“ komerciniu pasiūlymu.
25. Visų pirma, teisėjų kolegija, atsižvelgdama į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties išaiškinimus, kad ieškovė aiškiai sutartyje nenurodė ir kitais įrodymais nepagrindė, jog už transporto priemonių atvežimą į atsakovo objektą buvo sutartas taikyti mokestis, o sutarties 2.1 punkto nuostata šalis susitarė dėl mokėjimo už išnuomos technikos faktinį naudojimą, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai priteisė ieškovei iš atsakovo 200 Eur skolą už technikos pervežimą, taip pat nepagrįstai į skolos sumą įtraukė 660 Eur už 11 val. prastovą 2019 m. liepos 30–31 d.
26. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šalių sudaryta sutartis yra mišrioji sutartis, kurioje rangos sutarties elementai yra vyraujantys, todėl, sprendžiant dėl atsakomybės pagal šią sutartį ir atliktų darbų kokybės, taikytinos rangos sutartį reglamentuojančios CK normos.
27. Teisėjų kolegija nurodė, kad atsakovo, kaip užsakovo, ir ieškovės, kaip rangovės, sudaryta 2019 m. liepos 25 d. sutartis buvo parengta ieškovės. Sutartis sudaryta asmeniniams ir šeimos poreikiams tenkinti. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija vertino, kad sutarties pagrindu tarp šalių susiklostė vartojimo rangos teisiniai santykiai.
28. Remdamasi kasacinio teismo praktika, teisėjų kolegija nurodė, kad, esant vartojimo rangos teisiniams santykiams, užsakovas turi teisę pasirinkti, kurio iš įstatyme nustatytų gynybos būdų naudotis – rangovas negali primesti užsakovui savo valios dėl pažeistų teisių gynimo būdo pasirinkimo ar apriboti užsakovo pasirinkimo. Palyginus su bendruoju rangos santykių reglamentavimu, užsakovui suteikiamas platesnis gynybos būdų pasirinkimas – užsakovo teisė pašalinti trūkumus savo jėgomis ir pareikalauti iš rangovo atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas nesaistoma sąlygos, kad ji būtų nustatyta rangos sutartyje; teisė vienašališkai spręsti, ar atlikti darbą iš naujo, vartojimo rangos atveju priklauso ne rangovui, o užsakovui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-581/2008).
29. Teisėjų kolegijos vertinimu, ginčuose, kai rangovas reiškia reikalavimą užsakovui sumokėti už atliktus rangos darbus, o užsakovas tokią reikalavinį ginčija remdamasis darbų trūkumais, užsakovui tenka pareiga įrodyti tik patį defektų buvimą faktą ir jis neturi įrodinėti aplinkybių, dėl ko ir kada tokie defektai atsirado. Paneigti šias aplinkybes ir rangovo atsakomybę šalinančias priežastis leistinėmis įrodinėjimo priemonėmis tenka rangovui (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 178 straipsnis).
30. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovo į bylą pateikti 2019 m. rugpjūčio 2 d. ir 20 d. defektų aktai, parengti techninės priežiūros vadovo

inžinieriaus S. N., į kurį kreipėsi atsakovas, ir 2019 m. rugpjūčio 19 d. antstolio surašytas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolą patvirtina atsakovo įrodinėjamas aplinkybės, kad ieškovė netinkamai ir nekokybiškai atliko tvenkinio gilinimo ir nušlaitavimo darbus ir juos reikia taisyti.

31. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad ieškovė į bylą nepateikė įrodymų, pagrindžiančių, jog padarytiems trūkumams ištaisyti reikalinga mažesnė suma, nei nurodyta atsakovo pateiktame UAB „Kaslita“ komerciniame pasiūlyme, neprašė skirti ekspertizės tam, kad būtų nustatyta suma, reikalinga trūkumams pašalinti, nusprendė, kad UAB „Kaslita“ pateiktas reikalingų darbų atlikimo, norint sutvarkyti per stačius tvenkinio šlaitus, apskaičiavimas yra tinkamas ir pakankamas įrodymas, kad išlaidos trūkumams pašalinti sudarys 4500 Eur ir jos yra būtinos, norint pašalinti ieškovės netinkamai atliktus darbus.
32. Įvertinusi tai, kad atsakovas pripažįsta, jog ieškovė atliko tinkamai dalį darbų, kurių vertė 943,38 Eur (13 val. x 60 Eur = 780 Eur be PVM), atlikusi tarpusavio įsipareigojimų įskaitymą, teisėjų kolegija nusprendė, jog iš ieškovės atsakovui priteistina 3556,62 Eur (4500 Eur – 943,38 Eur) būsimų išlaidų, reikalingų trūkumams pašalinti, atlyginimo, taip pat 6 proc. dydžio procesinės palūkanos, skaičiuojamos nuo teismo priteistos sumos nuo priešieškinių pateikimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
33. Teisėjų kolegija atmetė atsakovo priešieškinių reikalavimų pripažinti negaliojančia 2019 m. liepos 25 d. sutarties 2.4 punkto sąlygą, pagal kurią paslaugų kaina gali būti sumažinta iki 25 proc., jei darbai neatlikti, atlikti su trūkumais. Teismo vertinimu, nėra pagrindo spręsti, jog minėtas šalių sutarties 2.4 punktas prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas atsakovo kasacinį skundą, taip pat nurodė, kad atsakovas gali pasirinkti vieną iš CK 6.665 straipsnyje nurodytų teisių gynimo būdų, tarp kurių nurodyta ir atitinkamai sumažinti darbų kainą. Šiuo atveju atsakovas jau pasinaudojo vienu teisės gynimo būdu – pašalinti trūkumus savo jėgomis ir pareikalauti iš rangovės atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Šis teisių gynimo būdas nesaistomas sąlygos, kad jis būtų nustatytas rangos sutartyje.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

34. Kasaciniu skundu ieškovė prašo Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimą ir Šiaulių apylinkės teismo 2021 m. birželio 17 d. sprendimą pakeisti, vykdytiną rezoliucinę dalį išdėstyti taip: „Tenkinti ieškovės Alfonso Jokūbaičio firmos „Vorupė“ ieškinio atsakovui V. B. dalį. Priteisti ieškovei Alfonso Jokūbaičio firmai „Vorupė“ iš atsakovo V. B. 2032,80 Eur skolos, procesines 5 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos (2032,80 Eur) už laikotarpį nuo ieškinio pateikimo iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Atsakovo V. B. priešieškinių ieškovei Alfonso Jokūbaičio firmai „Vorupė“ atmesti“, priteisti iš atsakovo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 34.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.644 straipsnio 1 dalies nuostatas, pažeidė CPK 331 straipsnio 4 dalį, 362 straipsnio 2 dalį, todėl nepagrįstai nusprendė, kad ieškovės ieškinys atmestinas. Teismas rėmėsi tik kasacinio teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje padaryta išvada dėl teismų nepagrįstai ieškovei priteistos 1040,60 Eur skolos už technikos pervežimą ir ekskavatoriaus prastovą, tačiau pats nevertino ir neanalizavo ieškovės ieškinio reikalavimo dėl 2032,80 Eur skolos už faktiškai atliktus darbus priteisimo. Kasacinis teismas nenustatė, jog teismas už ieškovės atliktus darbus pagal sutartį būtų nepagrįstai nustatęs atsakovo prievolę ieškovei sumokėti 2032,80 Eur (3073,40 Eur – 1040,60 Eur). Teismo sprendimas, kuriuo atsakyta priteisti ieškovei iš atsakovo už faktiškai atliktus darbus (2032,80 Eur), pažeidžia teisinės valstybės ir teisingumo principus.
 - 34.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.663 straipsnio 1 dalies nuostatas, nes nenurodė, kokių sutarties sąlygų neatitinka ieškovės atlikti darbai ir (ar) kokių reikalavimų neatitinka tokios rūšies darbai, kokie nurodyti sutartyje, taip pat teismas nenurodė, kokių savybių, kurios nurodytos sutartyje ar yra įprastos, neatitinka ieškovės pagal sutartį atlikti darbai. Priešingai nei nurodė teismas, antstolio R. K. faktinių aplinkybių konstatavimo protokole nurodytos faktinės aplinkybės įrodo, kad ieškovės pagal sutartį atlikti darbai yra tinkami bei kokybiški. Teismas rėmėsi S. N. surašytu defektų aktu, tačiau nepagrindė, kokių pagrindų nurodytas asmuo turėjo teisę tokį aktą surašyti ir kas pagrindžia jo specialias žinias, taip pat nepagrindė, kokiais konkrečiais teisės aktais jis rėmėsi rengdamas defektų aktą. Atsakovui priėmus ieškovės pagal sutartį atliktus darbus ir jais naudojantis (naudojantis ir kūdra) bei jokių tariamų trūkumų netaisius, nors šalių ginčas antrą kartą buvo nagrinėtas apeliacinėje instancijoje, o liudytojui S. N. patvirtinus, kad jo defektų akte išvardyti tariami trūkumai yra išnykę, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai laikė, kad ieškovės pagal sutartį atlikti darbai nėra tinkami bei kokybiški.
 - 34.3. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė CK 6.665 straipsnio 1 dalį, nes neteisėtai taikė kartu du atsakovo prašytus taikyti savarankiškus pažeistų teisių gynimo būdus, nustatytus CK 6.665 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose – sumažinti darbų kainą (atsakovas faktiškai prašė teismo sumažinti darbų kainą 1089,42 Eur (2032,80 Eur (darbų kaina už 28 val.) – 943,38 Eur (atsakovo teigimu, tinkamai atliktų darbų kaina) suma) ir atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas (atsakovas prašė priteisti iš ieškovės 3556,62 Eur būsimų išlaidų, reikalingų trūkumams pašalinti, atlyginimą). Tokiu būdu teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, aiškinant atsakovo gynimosi būdus, kai ieškovas (rangovas) reiskia reikalavimą sumokėti už atliktus darbus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-345-403/2021).
 - 34.4. Teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.189 straipsnio 1 dalies, 6.251 straipsnio 1 dalies nuostatas, nes netekinęs atsakovo reikalavimo pripažinti negaliojančia sutarties 2.4 sąlygą, ribojančią ieškovės atsakomybę iki 25 proc. darbų kainos, teismas privalėjo šią sutarties sąlygą taikyti (CK 6.189 straipsnio 1 dalis) nagrinėdamas atsakovo atskirtimus. Tai reiškia, kad net konstatavęs, jog ieškovė iš dalies darbus pagal sutartį atliko netinkamai, ieškovės atsakomybę galėjo konstatuoti tik pagal šalių susitarimo ribas (25 proc. nuo darbų kainos), o tai sudaro 508,20 Eur sumą (2032,80 Eur x 25 proc.).
 - 34.5. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.665 straipsnio 1 dalies 3 punktą, CPK 178 straipsnį, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, įtvirtinančios išlaidų civilinėje teisėje požymius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2008), ir neteisėtai iš ieškovės atsakovui priteisė 3556,62 Eur tariamų būsimų išlaidų, reikalingų ieškovės atliktų darbų tariamiems trūkumams pašalinti, atlyginimo, nors atsakovas nepateikė įrodymų, pagrindžiančių patirtas išlaidas dėl ieškovės atliktų darbų tariamų trūkumų.
35. Atsakovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti ir palikti nepakeistą Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimą, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 35.1. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs byloje surinktus įrodymus, pagrįstai pripažino, kad ieškovė, kaip rangovė, netinkamai atliko darbus pagal 2019 m. liepos 25 d. sutartį, todėl atsakovas, kaip vartotojas, turėjo teisę taikyti CK 6.665 straipsnyje nurodytus savo teisių gynimo būdus, įskaitant reikalauti sumažinti darbų kainą, atlyginti būsimas trūkumų šalinimo išlaidas, kaip nurodė ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje.
 - 35.2. Kilus ginčui tarp užsakovo ir rangovo dėl atliktų darbų kokybės, tinkamumo, rangovas privalo įrodyti, kad darbus atliko tinkamai, nes tai rangovo, kaip specialisto, užsiimančio verslu toje srityje, pareiga (CK 6.695 straipsnis). Iš užsakovo nereikalaujama daugiau negu normali daikto apžiūra, tikrinant, ar nėra akivaizdžių trūkumų, jis neįpareigotas daikto trūkumų paieškai naudoti specialių priemonių ir

metodų (CK 6.662 straipsnio 1 dalis). Šiuo atveju, priešingai nei nurodė ieškovė, atsakovas pateikė 2019 m. rugpjūčio 2 d. defektų aktą, atliko geodezinius matavimus, pakvietė antstolį faktinėms aplinkybėms konstatuoti, o ieškovė nesiėmė jokių priemonių darbų rezultatui perduoti ir įrodyti, kad darbus atliko tinkamai.

- 35.3. Ieškovė nepagrįstai nurodo, kad atsakovas nepateikė realių nuostolių apskaičiavimo dėl ieškovės netinkamai atliktų darbų. Atsakovas pateikė UAB „Kaslita“ komercinį konkrečių darbų, kuriuos yra būtina atlikti, kad neslinktų šlaitai, pasiūlymą, šį teismas priėmė kaip tinkamą įrodymą. Įstatyme nenustatyta, kokiomis priemonėmis ir įrodymais užsakovas turi įrodinėti rangovo netinkamą darbų atlikimą ir kokiais įrodymais teismas turi remtis vertindamas darbų netinkamumą ir išlaidų, reikalingų jiems pašalinti, nustatymą. Ieškovė galėjo, tačiau neprašė teismo skirti ekspertizės.
- 35.4. Ieškovė, kasaciniu skundu prašydama pakeisti apeliacinės instancijos teismo sprendimą, jai priteisiant 2032,80 Eur skolą už atliktus darbus, bando suklaidinti kasacinį teismą, prašydama priteisti didesnę kainą, nei nustatyta 2019 m. liepos 25 d. paslaugų sutarties 2.1, 2.2 punktuose (60 Eur už darbo valandą). Net laikant, kad ieškovė išdirbo 28 val., nors tokių įrodymų byloje nėra, ir jos darbai atlikti tinkamai, atsakovo skola būtų 1680 Eur (28 val. x 60 Eur), o ne 2032,80 Eur, kaip teigia ieškovė.
- 35.5. Nepagrįstas ieškovės argumentas, kad pripažinus, jog ieškovė netinkamai atliko darbus, skola gali būti sumažinta tik 25 proc., nes šalys buvo susitarusios dėl atsakomybės apribojimo, o teismas šios sutarties sąlygos nepanaikino. CK 6.665 straipsnyje nustatyta, kad užsakovas turi teisę reikalauti atlyginti visas patirtas ar būsimas išlaidas, reikalingas trūkumams pašalinti, neribojant jų dydžio. Šiuo atveju rangovo atsakomybė už netinkamai atliktą darbą yra nustatyta įstatyme. Todėl teismas pagrįstai priteisė atlyginti visas būsimas išlaidas, reikalingas trūkumams pašalinti, neribodamas sutartyje nustatytu 25 proc. dydžiu.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų

36. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia CPK 353 straipsnis. Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Kasacinis teismas turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai (CPK 353 straipsnio 2 dalis).
37. Ieškovė byloje pareikštu ieškiniu prašė priteisti 3073,40 Eur skolą, 110,64 Eur delspinigių, 5 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Ieškinyje nurodė, kad skola yra už 39 val. darbus (11 val. prastovą ir 28 val. realiai atliktų darbų) ir technikos pervežimą (200 Eur be PVM (242 Eur su PVM)).
38. Apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą pakartotinai, atsižvelgdamas į kasacinio teismo išaiškinimus 2022 m. gegužės 26 d. nutartyje, konstatavo, kad ieškovės reikalavimas priteisti 200 Eur už technikos pervežimą ir 660 Eur už 11 val. prastovą (bendra suma su PVM – 1040,60 Eur) nepagrįstas. Dėl šios ieškinio dalies ginčo byloje nebėra. Taigi, be kita ko, atsižvelgiant į ieškovės kasacinio skundo reikalavimus, į ginčo kasaciniame teisme ribas patenka ieškinio reikalavimas dėl 2032,80 Eur (3073,40 Eur – 1040,60 Eur = 2032,80 Eur), kaip skolos už atliktus darbus, delspinigių ir 5 proc. metinių palūkanų nuo priteistos sumos priteisimo.
39. Nors atsakovas nereiškia reikalavimų dėl atmesto priešieškinio reikalavimo pripažinti negaliojančia 2019 m. liepos 25 d. paslaugų sutarties 2.4 punkto sąlygą, kaip ribojančią ieškovės atsakomybę, atsižvelgdama į tai, kad apeliacinės instancijos teismas šalių teisinius santykius pagal ginčo sutartį kvalifikavo kaip vartojimo rangos teisinius santykius (dėl to byloje ginčo nėra), be to, įvertinusi tai, jog ir ieškovė atskirai kasaciniame skunde remiasi šia aplinkybe, teisėjų kolegija misprenžčia esant pagrindą peržengti kasacinio skundo ribas ir taip pat pasisakyti dėl šio atsakovo priešieškinio reikalavimo (CPK 353 straipsnio 2 dalis).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2023 m. birželio 1 d. nutartimi nutarė atnaujinti bylos nagrinėjimą, pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti kasacinio skundo ribas, pasiūlyti dalyvaujantiems byloje asmenims iki 2023 m. birželio 14 d. įskaitytinai pateikti teismui rašytinius paaiškinimus dėl reikalavimo pripažinti negaliojančia 2019 m. liepos 25 d. paslaugų sutarties 2.4 punkto sąlygą.
41. Ieškovė teismo nustatytu terminu ir tvarka rašytinių paaiškinimų nepateikė.
42. Atsakovas rašytinius paaiškinimus per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą pateikė 2023 m. birželio 16 d., t. y. praleidęs 2023 m. birželio 1 d. nutartyje nustatytą terminą paaiškinimams pateikti. Kartu su rašytiniais paaiškinimais atsakovas prašymo dėl praleisto teismo nustatyto termino atnaujinimo nepateikė, termino praleidimo priežasčių nenurodė.
43. Pagal CPK 78 straipsnio 1 dalį, kuri taikytina ir bylų procesui kasaciniame teisme (CPK 340 straipsnio 5 dalis), asmenims, praleidusiems įstatymų nustatytą ar teismo paskirtą terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, praleistas terminas gali būti atnaujinamas. Pareiškimas dėl termino atnaujinimo turi būti motyvuotas, prie jo turi būti pridėti įrodymai, pagrindžiantys praleisto termino atnaujinimo būtinumą (CPK 78 straipsnio 4 dalis). Teisėjų kolegija pažymi, kad įstatymo nustatytais terminais procesiniams veiksams atlikti siekiama civilinių teisinių santykių stabilumo, todėl praleisti procesiniai terminai gali būti atnaujinami tik išimtiniais atvejais, jeigu jų praleidimo priežastys yra iš tiesų svarbios.
44. Remdamasi nurodytu teisiniu reguliavimu, atsižvelgdama į tai, kad atsakovas prašymo dėl praleisto teismo nustatyto termino atnaujinimo nepateikė, taip pat į tai, jog jis nenurodė priežasčių, dėl kurių šis terminas buvo praleistas, teisėjų kolegija nutaria nesant teisinio pagrindo spręsti klausimo dėl termino rašytiniams paaiškinimams paduoti atnaujinimo. Dėl šios priežasties teisėjų kolegija atsakovo rašytinius paaiškinimus atsisako priimti kaip paduotus praleidus teismo nustatytą terminą ir juos jam grąžina.

Dėl užsakovo, pripažinto vartotoju, teisių gynimo būdų pagal CK 6.665 straipsnio 1 dalį ir 6.678 straipsnį, kai ieškovas (rangovas) reiškia reikalavimą sumokėti už atliktus darbus, o atsakovas (užsakovas) nesutinka su mokėtina suma, remdamasis netinkama atliktų darbų kokybe, ir prašo priteisti būsimų išlaidų trūkumams pašalinti atlyginimą

45. CK 6.672 straipsnyje nustatyta, kad pagal vartojimo rangos sutartį rangovas, kuris yra verslininkas, įsipareigoja pagal užsakovo, kuris yra vartotojas, užsakymą atlikti tam tikrą darbą, skirtą buitiniams ar asmeniniams užsakovo ar jo šeimos poreikiams tenkinti, o užsakovas įsipareigoja priimti darbo rezultatą ir už jį sumokėti.
46. Vartojimo rangos santykiams kaip specialiosios visų pirma taikomos CK XXXIII skyriaus antrojo skirsnio „Vartojimo ranga“ (CK 6.672–6.680 straipsniai) normos. Santykiams, kurių nurodytos normos nereglementuoja, prioritetiškai taikomos skirsnio „Statybos ranga“ normos, o santykiams, kurių nereglementuoja nei vartojimo rangos, nei statybos rangos normos, taikomos skirsnyje „Bendrosios nuostatos“ nustatytos taisyklės. Vartojimo rangos santykiams taikomos ir kitos bendrosios CK nuostatos dėl vartojimo sutarčių. Kitos CK nuostatos taikomos vartojimo rangos santykiams pagal bendrąsias teisės normų konkurencijos taisykles – tiek, kiek jų nereglementuoja vartojimo ir rangos santykių normos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties 2019 m. sausio 8 d. civilinėje byloje Nr. e3K-3-104-684/2019 34 punktą).
47. Pagal CK 6.695 straipsnio 1 dalį, rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, taip pat už tai, kad nepasiekė šiuose dokumentuose ar sutartyje nustatytų statybos darbų rodiklių (įmonės gamybinių pajėgumų, atsparumo ir kt.). CK 6.663 straipsnyje taip pat įtvirtinta, kad rangovo atliekamų darbų kokybė privalo atitikti rangos sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje kokybės sąlygos nenustatytos, – įprastai tokios rūšies darbams keliamus reikalavimus. Darbų rezultatas jo perdavimo užsakovui momentu turi turėti rangos sutartyje nustatytas ar įprastai reikalaujamas savybes ir turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą.
48. Tiek CK 6.689 straipsnyje, reglamentuojančiame užsakovo teises statybos rangos atveju, tiek rangos bendrųjų nuostatų CK 6.658 straipsnyje yra įtvirtintos užsakovo teisės tikrinti darbų atlikimo eigą ir kokybę. Jeigu darbo atlikimo metu pasidaro aišku, kad jis nebus tinkamai atliktas, CK 6.658 straipsnio 3 dalyje nustatyta užsakovo teisė nustatyti rangovui protingą terminą trūkumams pašalinti, o jeigu rangovas per nustatytą terminą šio reikalavimo neįvykdo, atsakyti sutarties ir arba reikalauti atlyginti nuostolius, arba pavesti trečiajam asmeniui darbą pataisyti rangovo sąskaita.
49. Taip pat tiek CK 6.694 straipsnyje, reglamentuojančiame statybos rangos darbų perdavimą ir priėmimą, tiek rangos bendrųjų nuostatų CK 6.662 straipsnyje nustatyta, kad užsakovas privalo rangos sutartyje nustatytais terminais ir tvarka dalyvaujant rangovui apžiūrėti ir priimti atliktą darbą (jo rezultatą). Užsakovas, pastebėjęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, bloginančius darbų rezultato kokybę, ar kitus trūkumus, privalo nedelsdamas apie tai pranešti rangovui. Atliktų darbų priėmimas įforminamas aktu.
50. Aptarto teisinio reguliavimo kontekste pažymėtina, kad atliktų darbų perdavimas ir priėmimas yra privaloma procedūra, įforminama aktu, kuriuo užsakovas be išlygų ar su išlygomis patvirtina priėmęs, o rangovas – perdavęs atliktus darbus. Užsakovo pareiga sumokėti sutartyje nustatytą kainą, jeigu pagal rangos sutartį nenustatyta atliekamų darbų ar atskirų jų etapų apmokėti iš anksto, atsiranda po to, kai yra priimtas darbų rezultatas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-535/2009).
51. Pagal CK 6.678 straipsnio, kuris reglamentuoja darbų trūkumų nustatymo teisinės pasekmės, kai darbų trūkumų atsirado esant vartojimo rangos teisiniams santykiams, 2 dalį, nustčius darbų rezultato trūkumus, užsakovas turi teisę savo pasirinkimu pareikšti vieną iš CK 6.665 straipsnyje nurodytų reikalavimų arba reikalauti pakartotinai ir neatlygintinai atlikti darbus, arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Pagal CK 6.665 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą, užsakovas taip pat turi teisę reikalauti iš rangovo neatlygintinai pašalinti trūkumus per protingą terminą, atitinkamai sumažinti darbų kainą (1 dalies 1, 2 punktai), atlyginti nuostolius (3 dalis). Pagal CK 6.680 straipsnį, jeigu rangovas neatlieka ar netinkamai atlieka vartojimo rangos sutartyje nustatytą darbą, užsakovas taip pat turi teisę pasinaudoti CK 6.334 straipsnyje įtvirtintomis pirkėjo teisėmis.
52. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad, rangovui pažeidus vartojimo statybos rangos sutartį, užsakovas savo teises gali ginti ne tik bendraisiais užsakovo, bet ir specialiaisiais – vartotojo teisių gynimo būdais, nustatytais vartojimo rangą ir vartojimo pirkinį-pardavimą reglamentuojančiose teisės normose, taip pat rangovui gali būti taikoma civilinė atsakomybė. Užsakovo (vartotojo) teisės gali būti ginamos taikant įvairius įstatyme įtvirtintus pažeistų teisių gynimo būdus, kurių pasirinkimo teisę turi užsakovas (vartotojas). CK įtvirtinta vartotojo teisių gynimo būdų, kurių taikymo pasirinkimo teisė suteikta vartotojui, įvarovė yra viena iš vartojimo sutarčių instituto specifikos išraiškų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-90-403/2021, 26 punktas).
53. Atsižvelgiant į nurodytą teisinį reguliavimą ir kasacinio teismo praktiką, darytina išvada, kad užsakovui, kuris yra vartotojas, t. y. silpnesnė sutarties šalis, tuo atveju, kai darbai pagal rangos sutartį neatlikti ar atlikti su trūkumais, įstatymu yra nustatyta didelė pažeistų teisių gynimo būdo pasirinkimo galimybė.
54. Nagrinėjamu atveju pirmą kartą šią civilinę bylą nagrinėjantis kasacinis teismas pažymėjo, kad šalių sudaryta ginčo paslaugų teikimo sutartis dėl tvenkinio pagilavimo, jo šlaitų suformavimo darbų atlikimo laikytina mišriąja sutartimi, kuri turi kelių atskirų sutarčių rūšių elementų: tiek rangos sutarties, tiek ir transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutarties požymių, tačiau rangos sutarties elementai yra svarbūs ir išlaikę esminius, vyraujančius požymius. Apeliacinės instancijos teismas, pakartotinai nagrinėdamas šią civilinę bylą, be kita ko, įvertinęs ginčo sutarties sudarymo tikslus, konstatavo, kad tarp šalių susiklostė vartojimo rangos teisiniai santykiai. Dėl apeliacinės instancijos teismo atlikto šalis siejusių sutartinių teisių santykių kvalifikavimo, kaip minėta, ginčo byloje nėra.
55. Ginčijamu sprendimu apeliacinės instancijos teismas, remdamasis atsakovo į bylą pateiktais techninės priežiūros vadovo inžinieriaus S. N. parengtais 2019 m. rugpjūčio 2 d. ir 20 d. defektų aktais, 2019 m. rugpjūčio 19 d. antstolio faktinių aplinkybių konstatavimu protokolu, padarė išvadą, kad ieškovė nekokybiškai atliko tvenkinio gilinimo ir nušlaitavimo darbus. Pripažinęs pakankamą įrodymų atsakovo pateiktą UAB „Kaslita“ komercinį pasiūlymą, apeliacinės instancijos teismas vertino, kad atsakovas pagrindė, jog išlaidos ieškovės atliktų darbų trūkumams pašalinti sudarys 4500 Eur. Įvertinęs tai, kad atsakovas neginčija ir sutinka sumokėti 943,38 Eur (13 val. x 60 Eur = 780 Eur be PVM) už jo vertinimu, tinkamai ieškovės atliktų darbų dalį apeliacinės instancijos teismas, atlikęs tarpusavio įsipareigojimų įskaitymą, atsakovui priteisė iš ieškovės 3556,62 Eur (4500 Eur – 943,38 Eur) būsimų išlaidų, reikalingų trūkumams pašalinti, atlyginimą.
56. Vienas iš esminių ieškovės nesutikimo su apeliacinės instancijos teismo sprendimu argumentų yra tai, kad teismas, pažeisdamas įstatymo reikalavimus, nukrypdamas nuo kasacinio teismo praktikos, nepagrįstai vienu metu taikė du savarankiškus CK 6.665 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nustatytus užsakovo teisių gynimo būdus – sumažinti darbų kainą ir atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas (pagal atsakovo pateiktą į bylą kitos įmonės komercinį pasiūlymą). Taip pat ieškovė teigia, kad teismas nevertino ieškovės reikalavimo ir be teisinio pagrindo atsisakė priteisti ieškovei 2032,80 Eur skolos už 28 val. faktiškai atliktus darbus.
57. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgiant tiek į CK 6.678 straipsnio 1 dalį, tiek į 6.665 straipsnio 1 dalį, ieškovė pagrįstai nurodo, kad CK 6.665 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti savarankiški užsakovo teisių gynimo būdai. Tokią išvadą patvirtina ir kasacinio teismo praktika, kurioje nurodoma, kad visi CK 6.665 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti dėl netinkamos kokybės darbų pažeistų teisių gynimo būdai yra skirtingi, savarankiški, todėl negali būti tapatinami, *inter alia* (be kita ko), jų įgyvendinimo aspektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-345-403/2021, 50 punktas).
58. Tai reiškia, kad nors kilus ginčui dėl vartojimo rangos sutarties pagrindu atliktų darbų kokybės, užsakovui, kaip vartotojui, suteikiama plati teisė pasirinkti savo pažeistų teisių gynimo priemonę, tačiau bet kuriuo atveju ši teisė turi būti įgyvendinama laikantis įstatyme nustatytų

reikalavimų. Taigi, užsakovui prašant taikyti CK 6.678 straipsnio 1 dalyje, 6.665 straipsnio 1 dalyje nustatytas darbų trūkumų nustatymo teisinės pasekmės, teismas, neribodamas užsakovo pasirinkimo teisės, turėtų įvertinti ir užtikrinti, kad vienu metu nebūtų taikomi atskiri savarankiški teisių gynimo būdai, kurie kartu netaikytini, pvz., tenkinamas užsakovo reikalavimas sumažinti darbų kainą ir kartu reikalavimas neatlyginti atliktų darbų arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas.

59. Toks užsakovo (vartotojo) teisių gynimo būdų teisinio reguliavimo aiškinimas dera, be kita ko, su teisingumo, proporcingumo ir interesų pusiausvyros principais, jis reiškia, jog pagal atlygintinę rangos sutartį negali būti įgyjami darbai (rezultatas) neatlygintinai arba už neproporcingai mažą kainą. Be to, kaip yra nurodęs kasacinis teismas, ginčą nagrinėjantis teismas, įvertindamas vieno ar kito vartotojo teisių gynimo būdo pasirinkimo pagrįstumą, turi atsižvelgti į konkrečias teisiškai reikšmingas aplinkybes ir siekti, kad vartotojo teisių gynimo būdas būtų proporcingas prievolių pažeidimo mastui ir nesukeltų pažeidimui neadekvačių teisiųjų pasekmių (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-104-684/2019, 36 punktas).
60. Atkreiptinas dėmesys, kad, sprendžiant dėl darbų trūkumų nustatymo teisiųjų pasekmių ir užsakovo, pripažinto vartotoju, teisių gynimo būdų taikymo pagrįstumo, atsižvelgtina į CK 6.678 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad užsakovas turi teisę rinktis atitinkamus savo teisių gynimo būdus, kai darbų rezultato priėmimo metu arba jo naudojimo metu nustato darbų rezultato trūkumus. Ši nuostata koreliuoja ne tik su jau minėtais rangos sutarties esminiais elementais, sutarties šalių teisėmis ir pareigomis, tarp kurių yra rangovo pareiga užtikrinti tam tikrą darbų rezultatą, bet ir su šalių pareiga laikytis privalomos atliktų darbų perdavimo–priėmimo procedūros (žr. nutarties 48, 49 punktai).
61. Šiame kontekste pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog kai rangovas reiškia reikalavimą užsakovui sumokėti už atliktus rangos darbus, o užsakovas tokią reikalavimą ginčija remdamasis darbų trūkumais, teismas turi tirti, ar užsakovas tinkamai įvykdė pareigą priimti ir apžiūrėti darbų rezultatą, ar darbai (rezultatas) atitinka kokybės reikalavimus, ar darbai (rezultatas) turi trūkumų, ar tie trūkumai buvo akivaizdūs ir galėjo būti pastebėti darbų perdavimo–priėmimo metu, ar reikalavimas dėl darbų trūkumų pareikštas laikantis įstatyme nustatytų terminų, kitas reikšmingas aplinkybes, su kuriomis įstatymas ar šalių sutartis sieja rangovo atsakomybę už atliktų darbų trūkumus (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-345-403/2021, 40 punktas).
62. Pasisakydamas dėl skirtingų užsakovo teisių gynimo būdų taikymo, kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad užsakovo reikalavimas sumažinti kainą taikomas tais atvejais, kai darbų rezultatą užsakovas priima, kadangi jis gali būti naudojamas pagal paskirtį, tačiau dėl rangovo atliktų darbų netinkamos kokybės pablogėja jo naudojimo pagal paskirtį galimybės (sąlygos), todėl rangovo atlikti darbai neverti kainos, kurią užsakovas buvo įsipareigojęs sumokėti pagal statybos rangos sutartį už tinkamos kokybės darbus. Taikant šį pažeistų teisių gynimo būdą – reikalavimą sumažinti darbų kainą, turi būti nustatyta, kokią sumą rangovas sutaupe dėl to, kad, pavyzdžiui, neatliko kai kurių statybos rangos darbų ar juos atliko netinkamai, kad panaudojo ne visas ar kitas, nei privalėjo panaudoti, medžiagas, nukrypo nuo statybos darbams nustatytų technologinių reikalavimų, *inter alia*, darbus atlikdamas per trumpesnę, nei privalėjo atlikti, laiką (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-345-403/2021, 51, 56 punktai). Taikant kitą pažeistų teisių gynimo būdą – reikalavimą atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, turi būti nustatyta trūkumų šalinimo kaina, kuri priteistina užsakovui, kurio teisės buvo pažeistos dėl netinkamos kokybės darbų (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-345-403/2021, 56 punktas).
63. Nurodytas teisinis reguliavimas ir kasacinio teismo išaiškinimai suponuoja, kad, sprendžiant dėl darbų trūkumų nustatymo teisiųjų pasekmių ir užsakovo, pripažinto vartotoju, teisių gynimo būdų, yra svarbi aplinkybė, kokiame darbų vykdymo etape yra nustatomi trūkumai, t. y. ar kai darbai pagal sutartį yra atlikti ir yra priimamas jų rezultatas (arba jau po jų priėmimo), ar darbų atlikimo metu (CK 6.658 straipsnio 3 dalis, 6.678 straipsnio 1 dalis, 6.680 straipsnis).
64. Byloje nėra ginčo, kad nors sutarties 3.1 punktu šalys susitarė, jog atlikti darbai bus patvirtinti darbų perdavimo–priėmimo aktu, toks aktas nebuvo pasirašytas. Taigi teismas, sprenddamas dėl užsakovo prašomų taikyti teisių gynimo būdų pagrįstumo ir jų proporcingumo, visų pirma turėtų vertinti, kokiame darbų vykdymo etape užsakovo iniciatyva buvo sustabdytas darbų vykdymas, kokia dalis darbų buvo atlikta, kai darbų vykdymas buvo nutrauktas. Atitinkamai, vertindamas užsakovo (šiuo atveju atsakovo) argumentus dėl sutikimo mokėti tik už tinkamai atliktus darbus ir dėl trūkumų šalinimo būsimų išlaidų atlyginimo, teismas turėtų nustatyti ne tik tai, kokią darbų dalį užsakovas pripažįsta tinkama ir sutinka už ją sumokėti, bet ir tai, už kokių konkrečių darbų trūkumų pašalinimą užsakovas prašo atlyginti išlaidas, t. y. vertinti, ar prašomas priteisti išlaidų atlyginimas yra tik už netinkamai atliktų darbų dalį, ar už visą ir galutinį darbų rezultatą, kurio užsakovas siekė sudarydamas ginčo sutartį (šiuo atveju įskaitant ir atsakovo nurodomus tinkamai bei netinkamai atliktus darbus).
65. Iš apeliacinės instancijos teismo motyvų matyti, kad teismas nenustatė, kokia dalis ginčo sutartini siekto rezultato buvo sukurta, kokiame darbų vykdymo etape darbai buvo sustabdyti. Šiuo atveju teismas formaliai tiesiog sutiko su atsakovo nurodytomis aplinkybėmis, jog dalis darbų buvo atlikta tinkamai, o dalis netinkamai, ir pagal atsakovo pateiktus duomenis sprendė dėl užsakovo mokėtinos sumos tik už tinkamai atliktus darbus bei ieškovės pareigos sumokėti būsimų išlaidų, reikalingų darbų trūkumams pašalinti, atlyginimą.
66. Kaip minėta, ieškovė, laikydamasi pozicijos, kad atsakovas nepagrįstai prašė, o apeliacinės instancijos teismas taikė du savarankiškus užsakovo pažeistų teisių gynimo būdus, teigia, jog atsakovas suformulavo reikalavimus ne tik priteisti būsimų išlaidų trūkumams šalinti atlyginimą, bet ir 1089,42 Eur suma sumažinti kainą už faktiškai atliktus darbus (2032,80 Eur (faktiškai atliktų darbų kaina už 28 val.) – 943,38 Eur (atsakovo teigimu, tinkamai atliktų darbų kaina)).
67. Bylos duomenimis, atmetus ieškinio reikalavimus priteisti skolą už 11 val. prastovą ir technikos pervežimą, ieškovės ieškinio reikalavimas yra priteisti 2032,80 Eur už faktiškai atliktus darbus (28 val.). Atsakovas atsiliepime į ieškinį, apeliaciniame skunde, pirmą kartą bylą nagrinėjant kasaciniame teisme pateiktame kasaciniame skunde, nesutikdamas su ieškovės nurodyta aplinkybe dėl 39 val. darbų trukmės, teigė, kad ieškovės darbuotojas su technika realiai dirbo 28 val. (atsiliepime į ieškinį atsakovas nurodė, kad, pagal ieškovės atsakovui pateiktą 2019 m. liepos 31 d. raštą Nr. 07/11, faktiškai dirbta 28 val.; apeliaciniame skunde atsakovas nurodė, kad ieškovė nepateikė jokių įrodymų dėl išdirbtų valandų; pirmą kartą pateiktame kasaciniame skunde atsakovas teigė, kad ieškovė savo ataskaitoje nurodė, jog jos darbuotojas dirbo 28 val.). Bylą nagrinėjant kasaciniame teisme antrą kartą, atsakovas atsiliepime į kasacinį skundą teigia, kad byloje nėra jokių įrodymų, jog ieškovė faktiškai dirbo 28 val. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad atsakovo pozicija dėl faktinio darbų laiko nėra nuosekli, kita vertus, matyti, jog viso proceso metu atsakovas aiškiais argumentais neginčijo, kad ieškovės technika faktiškai dirbo 28 val. (neišskiriant kokybiškai ir nekokybiškai atliktų darbų laiko).
68. Tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad trūkumai nustatyti perėmus sutartimi siektą ir sukurta darbų rezultatą (su trūkumais), vertinant, jog šiam rezultatui pasiekti faktiškai buvo atliekama 28 val. darbų, kurių pagal sutartį kaina yra 2032,80 Eur, tačiau atsakovui teigiant, jog dalis darbų nekokybiški, jo sutikimas sumokėti 943,38 Eur, t. y. už dalį atliktų darbų (skaiciuojant valandomis – 13 val. vykdytų darbų), galėtų būti vertinamas kaip pasinaudojimas CK 6.678 straipsnio 1 dalyje ir 6.665 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu užsakovo teisių gynimo būdu, t. y. reikalavimu sumažinti darbų kainą.
69. Atitinkamai, jei būtų nustatyta, kad atsakovas prašo sumažinti darbų kainą (CK 6.665 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tačiau taip pat reikalauja priteisti ir būsimų išlaidų trūkumams pašalinti atlyginimą (CK 6.678 straipsnio 1 dalis), būtų pagrindas sutikti su ieškove, jog iš esmės atsakovas prašė ir teismas skundžiamu sprendimu taikė dvi skirtingas užsakovo, pripažinto vartotoju, teisių gynimo priemones, kurios pagal CK 6.678 straipsnio 1 dalies, 6.665 straipsnio 1 dalies normas kartu netaikytinos. Tokiu atveju, kaip pagrįstai nurodė ieškovė, teismas galėtų spręsti dėl ieškovei priteistinos sumos už faktiškai atliktus darbus ir tik nuo šios sumos atlikti tarpusavio įsipareigojimų įskaitymą, atsižvelgdamas į atsakovo reikalavimą priteisti būsimų išlaidų trūkumams pašalinti atlyginimą. Tačiau tam, kaip nurodyta, turi būti nustatyta, kokia dalis ginčo sutartimi siekto rezultato buvo sukurta ir perimta, kokia dalis atliktų darbų su trūkumais, kokia apimtimi taisytinų darbų trūkumų būsimų išlaidų atlyginimo užsakovas prašo.

70. Papildomai teisėjų kolegija pažymi, kad nesutiktina su ieškovės argumentu, jog būsimų išlaidų atlyginimas trūkumams pašalinti negalimas, nes tokios išlaidos nepatirtos. Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad paprastai civilinė atsakomybė taikoma, kai nukentėjęs asmuo jau yra realiai patyręs žalos, pavyzdžiui, jau yra turėjęs atitinkamų išlaidų. Tačiau galimi atvejai, kai žalos padarymo faktas yra akivaizdus arba lengvai įrodomas, o nuostoliams tiksliai apskaiciuoti gali prireikti daug laiko. Sprendžiant dėl būsimų išlaidų atlyginimo priteisimo pagal CK 6.249 straipsnio 3 dalį yra padarytos žalos pašalinimo išlaidų būtinumas. Taigi, ieškovas, siekdamas, kad būtų priteistas padarytos žalos pašalinimo būsimų išlaidų atlyginimas, turi CPK 177 straipsnyje nustatytomis įrodinėjimo priemonėmis įrodyti būsimų išlaidų būtinumą ir pagrįstumą, atsižvelgiant į protinę, teisingumo ir sąžiningumo principų nuostatas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-63-969/2017, 38 punktas; 2022 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-51-1075/2022, 77 punktas).
71. Taigi atsakovas, kaip užsakovas, turi teisę reikalauti būsimų išlaidų darbų trūkumams pašalinti atlyginimo, tačiau kartu turi pareigą įrodyti tokių būsimų išlaidų būtinumą ir pagrįstumą. Šiuo atveju ieškovė pagrįstai nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl būsimų išlaidų trūkumams pašalinti, rėmėsi išimtinai vienu dokumentu – atsakovo pateiktu UAB „Kaslika“ komerciniu pasiūlymu, formaliai įvertinęs jo turinį. Nors apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad į bylą nebuvo pateikta kitų įrodymų, paneigiančių atsakovo pateiktame UAB „Kaslika“ komerciniame pasiūlyme nurodytos trūkumams ištaisyti reikalingos sumos dydį, ieškovė neprašė skirti ekspertizę, tačiau atkreiptas dėmesys, kad būtent teismo pareiga yra nustatyti ir įvertinti visas teisingam bylos išnagrinėjimui reikšmingas aplinkybes. Jeigu pateiktų įrodymų neužtenka, teismas gali pasiūlyti šalims ar kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti papildomus įrodymus ir nustatyti terminą jiems pateikti. Be to, kai ginčas kilęs iš vartojimo sutartinių santykių (kaip nagrinėjamu atveju), tokios bylos pasižymi viešuoju interesu, todėl pats teismas turėtų būti, kiek tai būtina, aktyvus, esant pagrindui, rinkti įrodymus savo iniciatyva, siūlyti šalims skirti teismo ekspertizę, skirti žodinį bylos nagrinėjimą iš esmės (CPK 179 straipsnio 1–2 dalys, 185, 212, 263, 322 straipsniai).
72. Nurodyti argumentai sudaro pagrindą konstatuoti, kad apeliacinės instancijos teismas nenustatė bylai reikšmingų faktinių aplinkybių, susijusių su rangos darbų trūkumais, šių trūkumų šalinimu, todėl byla galėjo būti išspręsta neteisingai. Tik nustačius ir įvertinus šias bylai reikšmingas aplinkybes, bus galima spręsti dėl užsakovo (šiuo atveju atsakovo), pripažinto vartotoju, prašomų taikyti pažeistų teisių gynimo būdų pagrįstumo ir atitinkamai ieškovės reikalavimo dėl skolos už atliktus darbus (CPK 329 straipsnio 1 dalis). Taigi teisėjų kolegija nusprendžia, kad skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalis (kadangi byloje nebėra ginčo, kad ieškinio reikalavimas dėl 1040,60 Eur skolos už prastovą ir technikos pervežimą priteisimo pripažintas nepagrįstu) naikintina ir bylos dalis perduotina iš naujo nagrinėti šiam teismui, atsižvelgiant į šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).

Dėl vartojimo rangos sutarties sąlygos, ribojančios rangovo atsakomybę, vertinimo sąžiningumo aspektu

73. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat nurodo, kad teismas, netenkinęs atsakovo reikalavimo pripažinti negaliojančia sutarties 2.4 sąlygą, ribojančią ieškovės atsakomybę iki 25 proc. darbų kainos, privalėjo šią sutarties sąlygą taikyti (CK 6.189 straipsnio 1 dalis) ir net konstatavęs, kad ieškovė iš dalies darbus pagal sutartį atliko netinkamai, ieškovės atsakomybę galėjo vertinti tik pagal šalių susitarimo ribas (25 proc. nuo darbų kainos), o tai sudaro 508,20 Eur sumą (2032,80 Eur x 25 proc.). Teisėjų kolegija pripažįsta teisiskai nepagrįstu šį ieškovės kasacinio skundo argumentą.
74. Pagal CK(2019 m. sausio 11 d. įstatymo Nr. XIII-1923 redakcija, galiojusi nuo 2019 m. gegužės 1 d. iki 2020 m. sausio 1 d.) 6.228⁴ straipsnio 1 dalį, vartotojas turi teisę teismo tvarka reikalauti pripažinti negaliojančiomis vartojimo sutarties nesąžiningas sąlygas. Tačiau kai sutartis kvalifikuota kaip vartojimo, teismas turi pareigą jos sąlygų atitiktį nesąžiningumo kriterijams vertinti *ex officio* (pagal pareigas) (CK 6.228⁴ straipsnio 9 dalis). Pagal CK 6.228⁴ straipsnio 8 dalį, kai teismas sutarties sąlygą (sąlygas) pripažįsta nesąžininga (nesąžiningomis), ši sąlyga (šios sąlygos) negalioja nuo sutarties sudarymo, o likusios sutarties sąlygos šalims lieka privalomos, jeigu toliau vykdyti sutartį galima panaikinus nesąžiningas sąlygas.
75. Sąlygų nesąžiningumą vartojimo sutartyse reglamentuoja CK 6.228⁴ straipsnis, įgyvendinantis 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13/EEB).
76. Remiantis CK 6.228⁴ straipsnio 2 dalimi, nesąžiningomis laikomos vartojimo sutarčių sąlygos, kurios šalių nebuvo individualiai aptartos ir kuriomis dėl sąžiningumo reikalavimo pažeidimo iš esmės pažeidžiama šalių teisių ir pareigų pusiausvyra vartotojo nenaudai. Šioje dalyje įtvirtintas sąrašas kriterijų, kuriems esant preziumuojama, kad sutarties sąlygos yra nesąžiningos. Pareiga įrodyti, kad šio straipsnio 2 dalyje nustatyta sutarties sąlyga nėra nesąžininga, tenka verslininkui. Be to, remdamasis CK 6.228⁴ straipsnio 3 dalimi, teismas gali pripažinti nesąžiningomis ir kitokias vartojimo sutarties sąlygas, jeigu jos atitinka šio straipsnio 2 dalyje nustatytus kriterijus.
77. Preziumuojama, kad nesąžiningos yra sutarties sąlygos, kuriomis netinkamai panaikinamos arba apribojamos vartotojo teisės verslininko ar kitos šalies atžvilgiu tuo atveju, kai verslininkas visiškai ar iš dalies neįvykdo ar netinkamai įvykdo bet kokius sutartyje nustatytus įsipareigojimus (CK 6.228⁴ straipsnio 2 dalies 2 punktas). Vertinant šią sąlygą pagal bendrąjį sąžiningumo kriterijų, turi būti nustatyta, ar dėl tokios sąlygos atsiranda ryškus neatitiktumas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų atsakovo, kaip vartotojo, nenaudai (Direktyvos 93/13/EEB 3 straipsnio 1 dalis, CK 6.228⁴ straipsnio 2 dalis).
78. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) yra nurodęs, kad, norint sužinoti, ar dėl sąlygos atsiranda „ryškus“ iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitiktumas vartotojo nenaudai, reikia atsižvelgti į nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių. Būtent atlikdamas tokią lyginamąją analizę nacionalinis teismas galės įvertinti, ar ir prireikus – kiek dėl sutarties vartotojas atsiduria nepalankesnėje teisinėje situacijoje, palyginti su nustatyta galiojančioje nacionalinėje teisėje. ESTT pabrėžė ir tai, kad svarbu konstatuoti, jog atsižvelgiant į Direktyvos 93/13/EEB 16 konstatuojamąją dalį nacionalinis teismas šiuo tikslu turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų buvę atskirai derėtasi (ESTT 2013 m. kovo 14 d. sprendimas byloje *Mohamed Aziz prieš Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, C-415/11, 68–69 punktai).
79. Nagrinėjamu atveju, kaip minėta, byloje nėra ginčo dėl apeliacinės instancijos teismo sprendimo kvalifikuojant šalių teisinius santykius pagal ginčo sutartį kaip vartojimo rangos teisinius santykius. Atitinkamai apeliacinės instancijos teismas turėjo pareigą vertinti ginčo sutarties 2.4 punkto sąlygą, kaip galimai ribojančią rangovės atsakomybę, sąžiningumo aspektu, juolab kad atsakovas priešėskiniu tokių reikalavimų reikšė, o ir CK 6.228⁴ straipsnis įpareigoja teismą *ex officio* tai atlikti.
80. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pagal CK 6.665 straipsnio 1–2 dalis užsakovas turi teisę sumažinti darbų kainą, tačiau dėl mažinimo apimties šalys pačios susitaria, todėl teismas padarė išvadą, kad ginčo sutarties 2.4 punktas, kuriuo susitarta, jog, ieškovei neįvykdžius ar netinkamai įvykdžius savo įsipareigojimus pagal sutartį, paslaugų kaina gali būti mažinama iki 25 proc., neprieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms. Tačiau teismas nevertino šios sutarties sąlygos, kaip ribojančios rangovo atsakomybę, sąžiningumo aspektu. Taigi apeliacinės instancijos teismas formaliai atmetė atsakovo reikalavimą dėl šios sutarties 2.4 punkto sąlygos pripažinimo negaliojančia, iš esmės jos turinio sąžiningumo aspektu net nevertindamas.
81. Atsižvelgiant į nurodytus argumentus dėl ieškovės ir atsakovo sudarytos ginčo sutarties 2.4 punkto sąlygos vertinimo sąžiningumo aspektu

atsakovo, kaip vartotojo, atžvilgiu, ši bylos dalis taip pat perduotina nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

82. Kiti kasaciniame skunde išdėstyti argumentai neturi teisinės reikšmės teisingam ir visapusiškam šioje byloje spęstinų teisės klausimų išnagrinėjimui, todėl kasacinis teismas dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

83. Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla perduotina iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui (CPK 93 straipsnis).
84. Bylą nagrinėjant kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Atsisakyti priimti atsakovo V. B. 2023 m. birželio 16 d. paduotus rašytinius paaškinimus ir grąžinti šiuos paaškinimus juos padavusiam asmeniui.

Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės Alfonso Jokūbaičio firmos „Vorupė“ ieškinio reikalavimas dėl 2032,80 Eur skolos, delspinigių ir procesinių palūkanų priteisimo ir tenkintas atsakovo V. B. priešieškinis bei paskirstytos bylinėjimosi išlaidos, panaikinti ir perduoti šią bylos dalį iš naujo nagrinėti Šiaulių apygardos teismui.

Kitą Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Andžej Maciejewski

Algirdas Taminskas